

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 508/2020-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. novembra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a mal. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obe zastúpené advokátom Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv dieťaťa zaručených v čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Ndc 10/2020 z 24. júna 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ] a mal. [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 28. júla 2020 sa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľka 1“), a mal. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [ďalej aj „sťažovateľka 2“, (spolu so sťažovateľkou 1 ďalej aj „sťažovateľky“)], domáhali vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich v záhlaví označených základných práv a slobôd podľa Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Ndc 10/2020 z 24. júna 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ktoré navrhuje zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že na Okresnom súde Košice II sa pod sp. zn. 23 P 323/2016 vedie konanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej sťažovateľke 2. Sťažovateľka 1 v priebehu konania podala návrh na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti Okresnému súdu Prešov, ktorý odôvodnila realizáciou nevyhnutnej osobnej starostlivosti o maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], vykonávanej v spoločnej domácnosti v [REDAKOVANÉ]. Táto okolnosť jej bráni v účasti na pojednávaní mimo [REDAKOVANÉ].

3. Najvyšší súd návrh sťažovateľky 1 napadnutým uznesením zamietol, dôvodiac tým, že predmetné konanie prebieha na príslušnom súde už od roku 2016, a nie je preto podľa jeho názoru teraz vhodné, aby sa vec postúpila na iný okresný súd, ktorý by musel mnohé dôkazné prostriedky, ktoré už boli príslušným súdom vykonané, zopakovať pre účely dodržania princípov ústnosti a priamosti konania.

4. Sťažovateľky s napadnutým uznesením nesúhlasia, považujú ho za neodôvodnené, nepreskúmateľné, svojvoľné a arbitrárne. Napadnutému uzneseniu vyčítajú nedostatočnosť odôvodnenia, nerešpektovanie platnej právnej úpravy [§ 39 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“)] v kontexte zohľadnenia záujmu maloletého dieťaťa a nesúlad právneho záveru o nevhodnosti delegácie so skutkovými zisteniami. Odôvodnenie napadnutého uznesenia považujú za formálne, schématické, nereflektujúce na obsah návrhu sťažovateľky 1 a v ňom uvedené individuálne okolnosti. Záver najvyššieho súdu o tom, že vo veci by sa museli zopakovať mnohé dôkazné prostriedky, považujú sťažovateľky za nesprávny, tvrdiac, že v prejednávanej veci bolo rozhodované o neodkladných opatreniach (od stola) a dosiaľ bolo vykonané jediné pojednávanie, na ktorom bol vypočutý len otec. Po prípadnom prikázaní veci inému súdu by teda bolo potrebné zopakovať len jediný dôkazný prostriedok, a to výsluch otca. Sťažovateľky sú presvedčené, že je v záujme sťažovateľky 2, aby predmetná vec bola čo najskôr prejednaná a rozhodnutá, a to na takom súde, ktorý je najbližší jednak k nej, ale aj k sťažovateľke 1, ktorá je nielen jej matkou, ale aj matkou ďalšieho maloletého dieťaťa, o ktoré sa stará.

5. Na tomto základe sťažovateľky v petite ústavnej sťažnosti žiadajú, aby ústavný súd prijal ich ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a následne nálezom vyslovil porušenie ich označených práv, napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil, vec mu vrátil na ďalšie konanie a priznal sťažovateľkám náhradu trov konania.

II.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

9. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

10. Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

11. Podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

12. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 36 ods. 1 listiny) a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

13. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

14. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

14.1 Ústavný súd môže podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, ktorý je zjavne neopodstatnený.

15. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ako aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

16. Podstatou ústavnej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľiek s napadnutým uznesením, ktorým najvyšší súd nevyhovel návrhu sťažovateľky 1 na prikázanie veci Okresnému súdu

Prešov z dôvodu vhodnosti. Sťažovateľky vyčítajú napadnutému uzneseniu svojvoľnosť, arbitrárnosť, neodôvodnenosť a nepreskúmateľnosť a v uvedenom identifikujú porušenie ich práv.

17. Vzhľadom na povahu napadnutého rozhodnutia okresného súdu, ktoré je rozhodnutím procesným, a podstatu argumentácie sťažovateľiek tkvejúcu v spochybňovaní záveru najvyššieho súdu, čo sa týka riešenia miestnej príslušnosti súdu „je potrebné najskôr pripomenúť, že ústavnému súdu neprislúcha hodnotiť správnosť skutkových záverov či právneho posúdenia vecí všeobecnými súdmi, a to ani vo vzťahu k rozhodnutiam vo veci samej, a o to menej v rozhodnutiach procesných. Treba pritom zdôrazniť, že ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti nie je súdom prieskumným ani súdom nadriadeným a ani ochrancom zákonnosti. Súdna moc je v Slovenskej republike rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd, čo vyplýva aj z vnútornej štruktúry ústavy (siedma hlava má dva oddiely, kde prvý upravuje ústavné súdnictvo a druhý všeobecné súdnictvo). Pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti ústavný súd nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, či nie sú arbitrárne alebo svojvoľné s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

18. Ústavný súd opakovane judikuje, že považuje rozhodovanie všeobecného súdu o procesných otázkach za integrálnu súčasť civilného súdneho procesu a je zásadne výsadou všeobecného súdu. Takéto rozhodnutia preto meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i

do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika procesných rozhodnutí by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (porovnaj m. m. napr. I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, II. ÚS 495/2018).

19. Vychádzajúc z načrtnutých mantinelov možných zásahov ústavného súdu, do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, sa ústavný súd oboznámil s odôvodnením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, aby posúdil opodstatnenosť podanej ústavnej sťažnosti.

20. Podľa § 39 ods. 2 CSP na návrh ktorejkoľvek zo strán možno spor prikázať inému súdu tej istej inštalácie aj z dôvodu vhodnosti. Podľa § 39 ods. 3 CSP o prikázaní sporu rozhoduje súd, ktorý je najbližšie spoločne nadriadený príslušnému súdu a súdu, ktorému sa má spor prikázať.

21. Najvyšší súd odôvodnil svoje rozhodnutie najskôr všeobecnými interpretačnými východiskami pre posúdenie predpokladov prikázania sporu. V rámci nich poukázal na to, že prikázanie veci z dôvodu vhodnosti predstavuje výnimku ústavne zaručenej zásady, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy), ktorý je daný na podklade vopred stanovených zákonných pravidiel vecnej a miestnej príslušnosti súdov. Zároveň zdôraznil účel inštitútu delegácie z dôvodu vhodnosti, ktorým je predovšetkým zabezpečenie hospodárnejšieho, rýchlejšieho alebo po skutkovej stránke spoľahlivejšieho a dôkladnejšieho prejednaní veci, ak tak môže urobiť iný ako príslušný súd. Na základe uvedeného nadväzne skonštatoval, že v prejednávanej veci neboli splnené podmienky pre jej prikázanie inému súdu z dôvodu vhodnosti (bod 3 tohto uznesenia).

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nemožno hodnotiť ako arbitrárne alebo svojvoľné. Najvyšší súd odôvodnil svoj záver o tom, že nebol daný dôvod na delegáciu veci síce v stručnosti, ale napriek tomu

spôsobom, ktorý z ústavného hľadiska možno považovať za akceptovateľný. Dôvody delegácie môžu mať v praxi rozmanitú povahu, najmä však osobnú, zdravotnú, sociálnu či finančnú. Vzhľadom na charakter delegácie ako výnimky zo zásady, že vec prejednáva a rozhoduje súd, ktorého príslušnosť vyplýva zo zákonom stanovených kritérií, musí mať aj dôvod delegácie vždy výnimočný charakter. Dôvod vymedzený sťažovateľkami nevyhodnotil najvyšší súd z hľadiska výnimočnosti okolností veci za taký, ktorý by celkom jednoznačne a zároveň v súlade so zákonom a ústavným právom na zákonného sudcu odôvodnil vhodnosť prejednaní veci iným než príslušným súdom. V jeho rozhodnutí nebadáť exces z pravidiel pre určovanie miestnej príslušnosti, ani rozpor so súdnou praxou, keďže v obdobných prípadoch už najvyšší súd uviedol, že vo všeobecnosti sú problémy tohto druhu (napríklad, že účastník konania nemá bydlisko v obvode miestne príslušného súdu, alebo že musí za účelom dostavenia sa na súd prekonávať vzdialenosť, či vynaložiť vyššie výdavky) skôr bežné a nemôžu byť bez ďalšieho dôvodom na prikázanie veci inému súdu (bližšie pozri napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Ndc 6/2017 z 25. mája 2017, 4 Ndc 11/2019 z 27. augusta 2019).

23. V súvislosti s námietkami sťažovateľiek o nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia z pohľadu nimi uplatnenej argumentácie ústavný súd dodáva, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené sťažovateľkami, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. VI. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05). Záver najvyššieho súdu v okolnostiach posudzovanej veci pritom nemožno hodnotiť ako taký, ktorý by popieral zmysel a účel vo veci aplikovaných právnych noriem.

24. Ako už bolo uvedené, úlohou ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je skúmať skutkový stav v konaní pred všeobecnými súdmi a nahrádzať právne názory a rozhodnutia príslušných súdov svojimi vlastnými (m. m. napr. I. ÚS 50/04, III. ÚS 162/05). Ingerencia ústavného súdu do výkonu právomoci

všeobecného súdu by bola opodstatnená len v prípade, ak by došlo k porušeniu noriem podústavného práva osobitnej ústavnej intenzity, čo však ústavný súd v súvislosti s označeným rozhodnutím najvyššieho súdu nezistil. Navyiac, rozhodovanie o návrhu účastníka konania na delegáciu veci z dôvodu vhodnosti nie je rozhodovaním o jeho občianskych právach alebo záväzkoch v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. II. ÚS 116/07, II. ÚS 129/2020).

25. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie z ústavnoprávneho hľadiska nevykazuje také nedostatky, ktoré by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne zakladali dôvody na vyslovenie porušenia práv sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Namietaným pochybeniam v rozhodnutí najvyššieho súdu navyše chýba ústavnoprávny rozmer, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

26. K rovnakému záveru dospel ústavný súd aj v súvislosti s namietaným porušením práv dieťaťa, ktorých porušenie sťažovateľky namietali len v súvislosti s argumentáciou k porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

27. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti v celom rozsahu, bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľiek obsiahnutých v petite ich ústavnej sťažnosti, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. novembra 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu